

Engasjement i leseopplæringen

Strategier og engasjement

PIRLS

Ved Sture Nome

Hva skal til for å gjøre elevene til interesserte, engasjerte og fokuserte lesere?

- Når elevene leser med interesse, engasjement og er utholdende er leseforståelsen betydelig bedre enn når de ikke er det.
- Dette vet dere selvsagt fra før. 😊
- Dette krever at vi tar grep om leseopplæringen for å skape den type engasjement som er nødvendig for at elevene våre skal lese med større utbytte.
- Hvordan gjør vi det?
- Dette vet vi mye mer om fra de siste årenes forskning på leseengasjement. Guthries studier har vært avgjørende: Hans "Reading Engagement in Adolescence" er allerede en klassiker. Han bidrar både til en opprydding i begrepsbruken og forsker på de grunnleggende aspektene knyttet til lesing på en slik måte at vi kan innrette opplæringen på en måte som gir bedre leseutbytte hos elevene.

Hva vet vi om leseengasjement?

- Vi har kunnskaper om dette fra Pirls (Progress in Reading Literacy Study) og PISA (Program for International Student Assessment).
- PISA: Norske elever var blant de minst engasjerte leserne, og guttene var de minst engasjerte i hele OECD-området (Kjærnsli, Lie, Olsen og Roe, 2007).
- Det som ble målt her var elevenes engasjement for lesing utenfor skolen. Astrid Roe konkluderer med at norske lesere er lite utholdende når de leser tekster som er vanskelige, og som krever nøyaktighet og tålmodighet av dem som lesere.
- En annen sak er at arbeidet med lesestrategier har lite for seg dersom elevene ikke er motivert for å lese.
- Engasjement er en forutsetning for at elevene skal lykkes med lesingen.

Frontloading

- Noen ser dette som en del av Frontloading av elevene (Buehl 2011).
- Frontloading er en metafor som handler om tre forhold: Å engasjere elevene, gjennom å gjøre dem interessert i det de skal lære: Å målrette oppmerksomheten deres gjennom å gi dem konkrete læringsmål (Hva handler det du skal lære om), langsiktige læringsmål (kompetansemål) og rike læringsmål (Hvorfor skal du lære dette?) Og at vi skal aktivere deres forkunnskaper om det de skal lese om.
- Alexander og Fox kaller også perioden fra 1990 og til i dag for The Era of Engaged Learning (Alexander og Fox, 2004)

Oppgave

- Fyller dere opp elevene i forkant av lesingen slik begrepet Frontloading ber dere gjøre?
- Hva er dere flinke på når det gjelder målretting, engasjement og aktivering av førkunnskaper?
- Hva kan dere bli flinkere til når det gjelder målretting, engasjement og aktivering av førkunnskaper?

Begrepsavklaring

- Engasjerte lesere; leser for sin egen utviklings skyld, med en positiv vurdering av betydningen av lesing som noe viktig for deres egen framtid, i utdanning, identitet og arbeid.
- De leser mye, grundig og er villig til å gjøre en innsats.
- I tidlig leseutvikling har motivasjonskampanjer og leselyst-prosjekter en positiv effekt, fordi mengdelesing tidlig i leseutviklingen har positiv effekt på automatiseringen av leseferdigheten. Denne positive effekten finner vi ikke seinere på mellomtrinnet og på ungdomsskolen.
- Hva skal vi da gjøre? Vi skal legge til rette for å skape engasjerte lesere.
- Men hva er forskjellen mellom lesemotivasjon og hva er leseengasjement?

Engasjement

- Guthrie skiller mellom motivasjon og engasjement.
- Lesemotivasjon knyttes til individets målsetting og forventninger til det å lese en bestemt tekst. Motivasjon er et begrep som handler om psykologiske prosesser, hvordan vi forstår oss selv i en læringssituasjon.
- Engasjement handler om opptreden, hvordan vi samhandler med tekster
- Engasjert lesing handler om en bestemt måte å lese en tekst på, som innebærer interaksjon med teksten med motivasjon og aktiv bruk av strategier. Engasjerte leser yter en innsats for å forstå tekstene, også når de blir vanskelige.
- Kombinasjonen av motivasjon og kunnskap om hvordan eleven skal lese er avgjørende i engasjert lesning.
- Engasjert lesing handler om å gjøre ting med tekstene; omforme, bearbeide, samhandle med tekster og andre osv.

Oppgave: Diskuter med tre kolleger:

- Har dere elever som er engasjerte lesere?
- Hvem er de, og hva gjør at du vil kalle dem for engasjerte lesere?
- Kan dere gjøre flere av elevene deres til engasjerte lesere?
- Hvordan kan dere skape større engasjement?
- Hvilke aktiviteter i forkant av lesingen skaper engasjement for lesingen?

Hva kjennetegner engasjerte lesere?

- De har **kunnskap om hvordan** vi leser krevende tekster.
- De er **motiverte**; de har **glede** av lesing, har **tiltro** til egne ferdigheter og **holder ut** når tekstene er vanskelige.
- De er kunnskapsdrevne og bruker **forkunnskapene** sine aktivt.
- De er **sosialt interaktive** og bruker tekster sammen med andre.

Engasjementmodellen

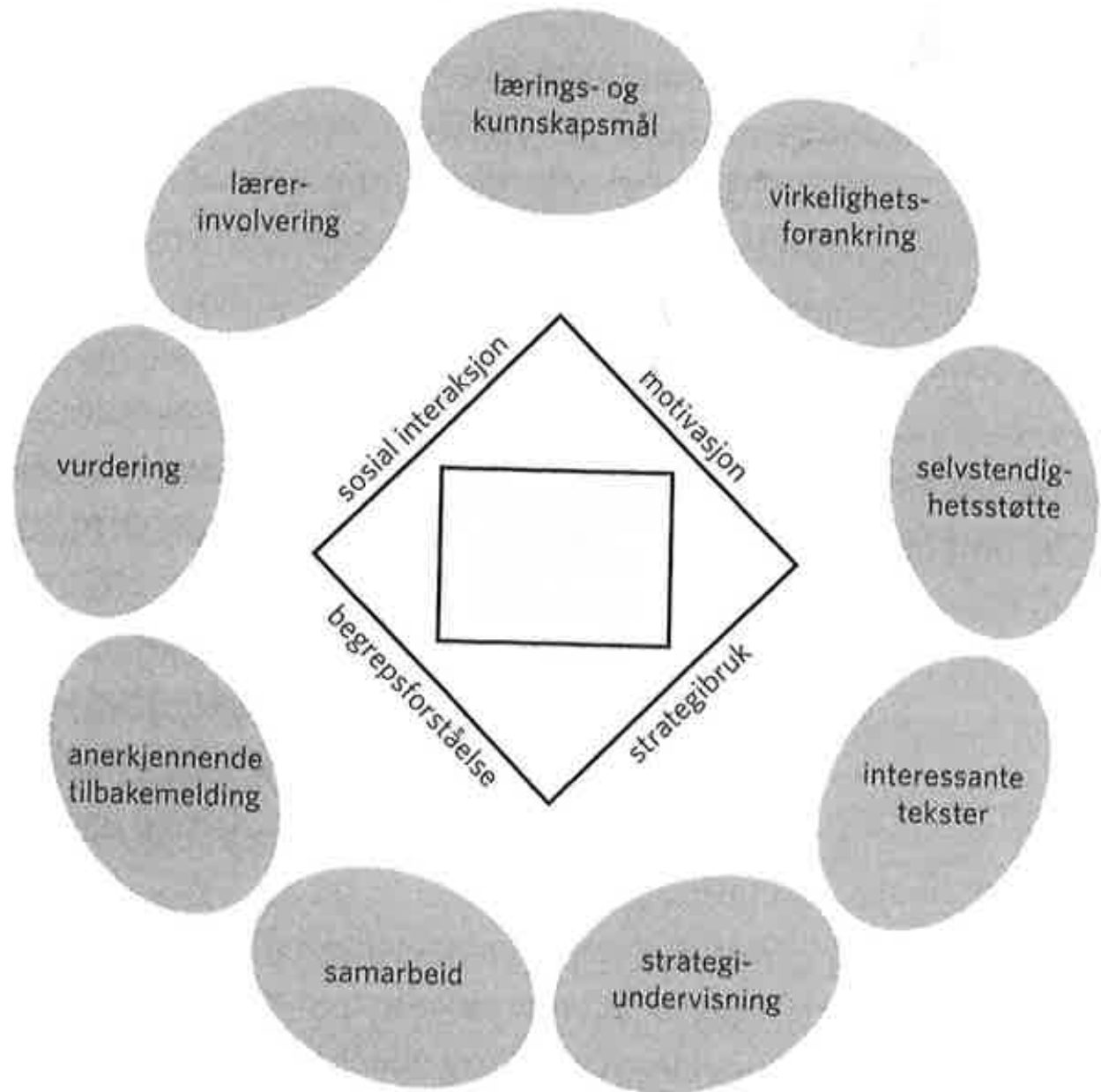
- Tette bånd mellom faglige tema og opplæring i leseforståelse
- Kombinerer arbeid med lesestrategier med undervisning som trigger motivasjon.

Hva snakker vi om når vi snakker om leseengasjement?

- Når vi snakker om leseengasjement snakker vi om tre ting: interesse, å være dedikert og ha tillit til egne ferdigheter.
- Elever som leser fordi de er interesserte, leser fordi de har glede av det.
- Elever som leser fordi de er dedikerte, leser fordi de tror det er viktig
- Elevers som leser fordi de har tillit til egne ferdigheter, leser fordi de kan det.

Motivasjonsteori: interesse, selvtillit og dedikasjon

- Indre motivasjon: Å lese for gleden av det. Dette gir et godt grunnlag for langvarig fremgang i leseferdighet.
- Ytre motivasjon: Å lese for å få en belønning. Denne virker ikke i et langsiktig perspektiv.
- Å ha selvtillit som leser er viktig. Det påvirker lesingen vår når vi forstår at vi kan lese godt.
- En leser som oppfatter seg selv som en dårlig leser, vil overdrive sine egne begrensninger til det punktet hvor han slutter å lese, eller slutter å lese med forståelse.
- Å bli en dedikert leser er mulig for alle elever. Det er dette som er nødvendig for å kunne prestere i en skolesammenheng, fordi de ofte blir pålagt å lese noe, og ikke får velge det selv.
- Elever som er dedikerte yter innsats over tid og viser utholdenhet. Å tro på at læring er et resultat av innsats, må understrekes for elevene. Hvis de jobber hardt, vil de bli belønnet med økt læringsutbytte.

Oppgaver

- Finn tre måter du legger til rette for engasjement for lesing i din undervisnings.
- Finn eksempler på tre aktiviteter som du vil prøve å gjøre oftere.
- Legg fram dine punkter for 3 kolleger.

Leseengasjementmodellen

- Elevens målorientering handler om
 - Læringsmål, som handler om et ønske om å lære, utvikle seg og forstå noe nytt.
 - Prestasjonsmål, som handler om å synliggjøre det man kan, eller framstå som dyktig.
- Elever som lykkes er begge deler, og effektive lærere fremmer begge målformer.
- Konkrete, visualiseringer, eksperimenter og observasjon eller opplevelser utenfor klasserommet, egner seg som virkelighetsforankrende aktiviteter

Fra intervjustudier fra mellomtrinnet i USA:

Elevene opplevde at det var lettere å engasjere seg når:

- Læreren hjelper oss å forstå relevansen av det vi skal lære
- Læreren lytter til alles meninger, og gir også uttrykk for sin egen
- Læreren lar oss noen ganger velge hva vi skal lære
- Vi får lov å fullføre skriveoppgaven når vi arbeider med noe interessant
- Læreren hjelper oss med å finne våre egne måter å lære på

Assor, Kaplan og Mayom, (2005) fra Solheim (2014).

Å øke elevenes opplevelse av kontroll

- Å gi elevene mulighet til å velge mellom:
- Ulike relevante faglige tekster
- Ulike alternative arbeidsmåter
- Å kunne forfølge delemner de selv finner spesielt interessante
- Å kunne velge måte å presentere det en har lært
- Å kunne påvirke vurderingskriterier
- Ikke begrense lesingen til læreboka!

Oppsummert: Hva virker for å fremme elevenes engasjement?

- Å fremme elevens autonomi
- Å tilby elevene valgmuligheter fremmer opplevelse av autonomi
- Å tilby dem lesing av tekster som angår elevenes liv, eller som er subjektivt relevante, og lesing som hjelper dem til å nå mål som de selv har satt seg.
- Engasjerte elever leste åtte ganger mer enn uengasjerte elever, i en sentral undersøkelse som målte tidsbruk, hyppighet av lesing og bredde i teksttyper.
- Positive elev-lærer-relasjoner og positive elev-elev-relasjoner fremmer motivasjon.
- Samarbeidslæring i lese- og skriveaktiviteter gir langvarige motivasjonseffekter, gitt punktet over.
- En varm, støttende lærer, som samtidig setter klare mål for elevenes utvikling og kommuniserer klare forventninger om innsats og ferdighetsutvikling, fremmer motivasjonen til elevene. Ref. Manger.
- Det er fire gjennomgående trekk ved motiverende leseaktiviteter: relevans, innholdsmål, valgmuligheter og samarbeidslæring

Seks punkter om leseengasjement

- Utnytt engasjementet som allerede finnes – og dyrk det
- Bruk flere relevante tekster – velg andre tekster enn fra læreboka
- Gi elevene mer kontroll – selv små valgmuligheter har stor effekt
- Gi elevene overkommelige lese mål – mestring fremmer engasjement
- Utnytt det sosiale – elever blir mer engasjerte av å jobbe sammen
- Sett engasjement på dagsorden og snakk med andre lærere om aktiviteter som engasjerer
- Kilde: Oddny Solheim, Lesesenteret og Leseboka (2014) av Skaftun, Solheim og Uppstad (red.)
- <http://lesesenteret.uis.no/article.php?articleID=96599&categoryID=12719>

Hva kjennetegner best praksis i lese- og skriveundervisning?

1. Et klasserom som fremmer motivasjon for literacy
2. Undervisning med autentiske, meningsskapende formål
3. Undervisning som tilbyr elevene stillaser for å utvikle fonemisk bevissthet, lese- og skriveflyt, leseforståelse og selvvalgt, uavhengig lesing
4. Aktiviteter de elever arbeider med gode tekster i et bredt utvalg sjangre
5. Et klasserom som gir elevene tid til å lese og skrive
6. Bruk av multiple tekster som bygger på elevenes forkunnskaper, fører sammen begreper og utvider vokabularet
7. Klasserom hvor fellesskapet verdsetter samarbeid
8. Balanse mellom lærer- og elevstyrte diskusjoner om tekster
9. Integrasjon av ny teknologi i undervisningen
10. Vurdering av skriftlige tekster og muntlige presentasjoner er tilpasset det som er målet for undervisningen, og hva elevene skal lære.

Fra: Morrow, Lesley M. og Linda B. Gambrell (2011) *Best Practises in Literacy Instruction*. Fourth ed. New York: The Guilford Press.

Litteraturliste

- Alexander, P. A. & Fox, E. (2004). A Historical Perspective on Reading Research and Practise. I R. B. Ruddel & N J. Unrau (red.), *Theoretical Models and Processes of Reading* (s. 33-68). Newark DE: International Reading Association.
- Buehl, D. (2014). *Classroom strategies for interactive learning* (4th ed.). Newark, Delaware: International Reading Association.
- Guthrie, J. T. (2008). *Engaging Adolescents in Reading*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- Kjærnsli, M., Lie, S., Olsen, R. V., & Roe, A. (2007). *Tid for tunge løft. Norske elevers kompetanse i naturfag, lesing og matematikk i PISA 2006*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Morrow, Lesley M. og Linda B. Gambrell (2011) *Best Practises in Literacy Instruction*. Fourth ed. New York: The Guilford Press.
- Solheim, O.J. (2014). Engasjement som faktor i leseopplæring. I: Skaftun, A., O. J. Solheim & P. H. Uppstad. *Leseboka. Leseopplæring i alle fag på ungdomstrinnet*. Oslo: Cappelen. s. 71-93.